

23.10.2023

Група № 35

Урок № 20

Тема уроку: ««Страшні слова, коли вони мовчать...», «Хай буде легко. Дотиком пера...» Л. Костенко – ліричні роздуми про значення слова в житті людини, суть мистецтва, його роль у суспільстві»

Мета уроку: знати основне з творчої біографії письменниці, її роль в історії «шістдесятництва»; характеризувати образну природу поетичних творів; аналізувати засоби художнього увиразнення, які визначають високу естетичну вартість; вивчити напам'ять одну з поезій Ліни Костенко.

Матеріали до уроку:

1. Опрацюйте ст. 211-213 у базовому підручнику: *Українська література (рівень стандарту): підручник для 11 кл. закл. загальн. середн. освіти/ Олександр Авраменко. – К.: Грамота, 2019. – 256 с.*

2. **Перегляньте відео до уроку на YouTube:**

<https://www.youtube.com/watch?v=Z4659PjqT0Q>

<https://www.youtube.com/watch?v=yoqrlWABnOI>

3. **Законспекуйте матеріал до уроку (ОСНОВНЕ):**

Ліна Костенко – поет-шістдесятник, «цитадель духу» української літератури. Народилася 19 березня 1930р. в м. Ржищеві під Києвом в учительській родині. Батька переслідували КДБ та перед війною кинули в табір. У 1936р. родина перебралася до Києва.

Ще школяркою почала відвідувати літературну студію при журналі «Дніпро». У 1946р. були опубліковані її перші вірші.

З 1952р. стає студенткою Московського літературного інституту. Незабаром виходять перші збірки. Стала однією з найактивніших учасниць шістдесятників. Упродовж 16 років її твори були заборонені цензурою. Лише з 1977р. почалася «відлига» у ставленні влади до Ліни Костенко та її творчості. Знову почала друкуватися.

Отримала Державну премію України ім. Шевченка, премію фундації Антоновичів, премія Франчески Петрарки та медаль Святого Володимира. Стала

лауреатом Міжнародної літературно-мистецької премії ім. Теліги, професором Києво-Могилянська академії.

У 90-х роках перестала брати участь у громадському житті, відмовилася від звання Героя України. Лише в період «помаранчевої революції» у 2004р. на деякий час повернулася до громадського життя.

Творчий доробок

- Збірка «Проміння землі» (1957р.);
- збірка «Вітрила» (1958р.);
- збірка «Мандрівка серця» (1961р.);
- збірка «Зоряний інтеграл»;
- збірка «Княжа гора»;
- збірка «Над вічними берегами вічної ріки» (1977р.);
- роман «Маруся Чурай»;
- збірка «Неповторність» (1980р.);
- збірка «Сад нетанучих скульптур» (1987р.);
- збірка «Вибране» (1989р.);
- роман «Записка українського самашедшого» (2011р.) та інші.

Паспорт твору «Страшні слова, коли вони мовчать» (ЗНО)

Автор	<i>Ліна Костенко</i>
Назва твору	<i>«Страшні слова, коли вони мовчать»</i>
Рік написання	<i>1977р.</i>
Літературний рід	<i>лірика</i>
Жанр	<i>ліричний вірш</i>
Вид лірики	<i>філософська</i>
Мотив	<i>значення слова в житті людини, сутність поезії</i>
Ідея	<i>показати силу слова</i>
Літературна напрям, течія	<i>модернізм, неоромантизм</i>
Віршовий розмір	<i>п'ятистопний ямб із пірихієм</i>
Історія написання	<i>філософські питання про сутність поезії, про місію митця для Ліни Костенко (особливо для неї, яка пішла у «внутрішню еміграцію» на знак протесту проти відновлення тоталітаризму в СРСР і понад 16 років змушена була писати «в шухляду»), як і для всіх «шістдесятників», були особливо актуальними, що вилилося в низку творів, де ця проблематика стає осердям уваги</i>
Додаткові відомості	<i>Вірш суголосний з творами «Contraspetspero!» Лесі Українки та «Стилет чи стилос?» Є. Маланюка</i>
Висновок	<i>«Поезія – це завжди неповторність»</i>
Художні засоби	
Епітети	<i>«страшні слова», «безсмертний дотик»</i>
Метафори	<i>«слова мовчать, причаїлись», «хтось ними (словами) плакав, мучився, болів»</i>
Анафора	<i>у першій строфі другий і третій рядки починаються словом «коли»</i>

Антитеза	«краса й потворність», «асфальти й спориші»
Оксиморон	«слова мовчать»

4. Виконайте наступні завдання:

4.1 Заповніть паспорт твору «Хай буде легко. Дотиком пера...»

Автор	
Назва твору	
Рік написання	
Літературний рід	
Жанр	
Вид лірики	
Мотив	
Ідея	
Літературна напрям, течія	
Віршовий розмір	
Історія написання	
Додаткові відомості	

4.2 Дайте відповіді на запитання:

1. До покоління яких письменників належить Л. Костенко?
2. До яких літературних жанрів зверталася у своїй творчості поетеса?
3. Чому Ліна Костенко упродовж 16 років не мала змоги друкувати свої твори?
4. Про що, на вашу думку, свідчать численні відзнаки Ліни Костенко?
5. До якого виду лірики належить вірш «Хай буде легко. Дотиком пера...»?
6. Які художні засоби є в поданому уривку:

Все повторялось: і краса, й потворність.

Усе було: асфальти й спориші.

Поезія - це завжди неповторність,

якийсь безсмертний дотик до душі.

Фото виконаних завдань надсилати мені на електронну пошту

ledishade@ukr.net .

У темі листа вкажіть ваше прізвище, предмет, номер групи та № уроку.

23.10.2023

Група № 35

Урок № 21

Тема уроку: ««Недумано, негадано...» – інтимна лірика Л. Костенко як спонука до роздумів про суть кохання. Мотив єднання людини зі світом рукотворної краси й природою в поезії «По сей день Посейдон посідає свій трон...». Зв'язок вірша з античною міфологією»

Мета уроку: осмислити естетичну вартість художніх творів; аналізувати засоби художнього вираження, які визначають високу естетичну вартість; формувати уявлення про прекрасне як чинник гармонізації власного внутрішнього світу.

Матеріали до уроку:

1. Опрацюйте ст. 213-216 у базовому підручнику: *Українська література (рівень стандарту): підручник для 11 кл. закл. загальн. середн. освіти/ Олександр Авраменко. – К.: Грамота, 2019. – 256 с.*

2. **Перегляньте відео до уроку на [YouTube](#):**

«Недумано, негадано...»

https://www.youtube.com/watch?time_continue=33&v=sS81aoBPNa4&feature=emb_logo (романс на слова Л.Костенко, муз. О. Богомолець, виконує О. Богомолець).

«По сей день Посейдон посідає свій трон...»

<https://www.youtube.com/watch?v=ftvnwHoY6OY>

3. **Законспекуйте матеріал до уроку (ОСНОВНЕ):**

Ліна Костенко – тонкий лірик, авторка прекрасних віршів. Творчість Ліни Костенко не розмежуєш на інтимну та громадянську: настільки тісно переплелися особисте та суспільне, настільки органічно вони вживлені в художнє полотно й до певної міри навіть живляться одне одним.

Безкомпромісність – ось пароль її поезії. У творчості чується бунт проти стандартизації, спрощення, примітивізації людини. Неповторність – ось друге з ключових понять, смислових знаків волелюбної музи Ліни Костенко.

Вірші поетеси наповнені філософською наснагою роздумів про роль мистецтва, відповідальністю митця перед часом, своєю совістю. Ліна Василівна засуджує нещирість, пристосуванство й, безумовно, возвеличує красу, небуденність, вірність національним традиціям, щирість, кохання.

Тематичний обрій поетеси досить широкий. Самобутність її в тому, що вона художньо осмислює загальнолюдські цінності. Основні мотиви її творчості — це: історія нашого народу, єднання людини з природою, філософічність буття, тема поета і поезії, тема кохання, тема війни, тема творчої праці, тема моралі тощо.

Довідник літературознавця

Лірика – літературний рід, у якому життя відбивається безпосередньо через переживання індивіда – ліричного героя чи ліричного «я».

Ліричними називають твори, у яких віддзеркалені думки, настрої та почуття людини, душевний стан автора, його ставлення до оточення.

Ліричний герой – це образ героя, переживання, думки й почуття якого відображені в ліричному творі. Він зовсім не тотожний з образом автора, хоча й відбиває його особисті переживання.

Недумано, негадано
забігла в глухомань,
де сосни пахнуть ладаном
в кадильницях світань.
Де вечір пахне м'ятою,
аж холодно джмелю.
А я тебе,
а я тебе,
а я тебе
люблю!

Ловлю твоє проміння
крізь музику беріз.
Люблю до оніміння,
до стогону, до сліз.
Без коньяку й шампана,
і вже без вороття,—
я п'яна, п'яна, п'яна
на все своє життя!

Паспорт твору «Недумано, негадано...»

Автор	<i>Ліна Костенко</i>
Назва твору	<i>«Недумано, негадано...»</i>
Рік написання	<i>1977р.</i>
Літературний рід	<i>лірика</i>
Жанр	<i>ліричний вірш</i>
Вид лірики	<i>інтимна</i>
Мотив	<i>зображення ліричної героїні в кульмінаційний момент любові, коли вона, сп'яніла від щастя, шукає прихистку у вечоровому лісі і дає вихід емоціям</i>
Ідея	<i>оспівування всепоглинаючого, всеохоплюючого</i>

	<i>почуття кохання; утвердження думки про те, що світ прекрасний, якщо в ньому панує любов</i>
Літературна напрям, течія	<i>модернізм, неоромантизм</i>
Віршовий розмір	<i>ямб</i>
Висновок	<i>«Недумано, негадано...» — вірш-освідчення в коханні. Почуття ліричної героїні глибокі аж «до стогону, до сліз», їй хочеться ввібрати кожен промінець, що випромінює коханий: «Ловлю твоє проміння крізь музику беріз». Задушевність змальованої картини підтримується романтичним пейзажем на початку твору.</i>
Додаткові відомості	<i>Слова вірша покладені на музику їй стали прекрасним романсом. Композитор – лікарка, виконавиця сучасних та старовинних українських романсів, пісень, подруга Ліни Василівни Ольга Богомолець.</i>
Художні засоби	
Метафори	<i>«кадильниці світань», «музика беріз», «вечір пахне м'ятою»</i>
Рефрен	<i>«а я тебе»</i>
Риторичні оклики	<i>«Я п'яна, п'яна, п'яна на все своє життя!»</i>

Ідейно-художній аналіз поезії
«По сей день Посейдон посідає свій трон...»

Літературний напрям	модернізм	 <p>Ліна Василівна Костенко</p>
Літературний рід	лірика	
Вид лірики	філософська	
Жанр	ліричний вірш	
Провідний мотив	єднання людини зі світом рукотворної краси (античним мистецтвом) і природою.	
Ідея твору	пошуки ліричним героєм справжнього, а не оманливого щастя; утвердження думки про те, що важливо зберегти довілля чистим і красивим, насолоджуватися естетикою живого, справжнього, протистояти дрібному й бачити величне.	
Головна думка	«Просто хочеться моря... І богиню із піни, невзуту...»	
Історія написання твору	Вірш написано під впливом вражень від перебування на Сицилії. Цей острів у Середземному морі — «густий концентрат античності», тому для втілення художньої ідеї авторка використовує образи давньогрецької міфології; поезія входить до збірки «Річка Геракліта» (2011).	 <p>о. Сицилія (сучасне фото)</p>
Характеристика строф твору	У першій строфі з'являється образ Посейдона — могутнього давньогрецького	

	<p>бога, володаря світових вод. У руці він тримає тризуб як символ влади над усім підводним царством. У метафоричному образі голубої «одісеї реліктових крон» відтворено постійний рух вод, красу й вічність, а водночас і небезпеку моря.</p> <p>У другій строфі земний світ, населений богами й духами, утілено в образах Фавна, Амура та Афродіти («виходить із піни антична гламур») як уособлення духів природи та кохання. Земний світ є також домівкою для людини, прекрасної й мужньої водночас.</p> <p>У третій строфі відтворено небесну, божественну сферу в образах «величавого Парнасу» та Олімпу як символів високої поезії та верховної влади. Цікаво, що ці три світи не відмежовані один від одного: Афродіта, богиня кохання, виходить із води (за міфом, вона з неї народжена), а Пегас, чарівний крилатий кінь, що літає в небі, у міфі пов'язаний із Посейдоном. Античний світ протиставлено сучасному — мінливому, небезпечному й дисгармонійному (четверта строфа). Його у творі символізують давньогрецькі чудовиська, уособлення небезпек технічного розвитку людства.</p>	 <p>гора Олімп</p>
<p>Міфопростір у поезії</p>	<p>Перша вертикальна вісь — небесний, земний і підводний світи. Цей міфопростір існує в єдності, гармонії і красі. Він нерукотворний, вічний і весь одухотворений, сповнений величі та спокою.</p> <p>Друга вісь – часова, у якій відбувається перетікання минулого в теперішнє і майбутнє. Минуле довершене, теперішнє — це коротка мить спокою та краси («хочеться моря... І богиню із піни, невзуту»), майбутнє — руйнівне (танкер «розіллє муари мазуту»).</p>	
<p>Контраст у творі</p>	<p>людина – природа, гармонія – дисгармонія, мить – вічність</p>	
<p>Ліричний герой</p>	<p>у поезії прагне спокою, хоче оминати будь-які небезпеки й просто насолоджуватися красою моря.</p>	
<p>Художні образи</p>	<p>казковий світ античної міфології: Посейдон, Фавн, Амур, Юнона, Пегас; сучасний світ, у якому на кожного чатує небезпека: символічний образ танкера, який будь-якої миті може зіпсувати живу красу чорними плямами мазуту.</p>	
<p>Віршовий розмір</p>	<p>4-стопний анапест</p>	
<p>Художні засоби</p>	<p>епітети: голуба одісея метафора: танкер не наскочить на риф</p>	

	<p>персоніфікація: причаїлась і зваба, і згуба метонімія: виходить із піни антична гламур синекдоха: зачепивши крилом Посейдона літота: виливаючи море із мушлі гіпербола: понад хмари стоїть величавий Парнас алітерація: [с] («По сей день Посейдон посідає свій трон») порівняння: Пегас, як фугас</p>	 <p>Мушля</p>
--	---	--

4. Дайте відповіді на запитання.

1. До якого виду лірики належить поезія «Недумано негадано...»?
2. Які слухові й зорові образи наявні у вірші «Недумано негадано...»?
3. Які художні засоби використано у цьому творі?
4. До якої збірки належить твір «По сей день Посейдон посідає свій трон...»?
5. Який мотив цієї поезії ?
6. Як ви розумієте слова «Просто хочеться моря. Ні Скілл, ні Харибд. І богиню із піни, невзуту»?

5. З'ясуйте, які ще твори Ліни Костенко були покладені на музику, використовуючи інформацію інтернет-джерел.

Фото виконаних завдань надсилати мені на електронну пошту

ledishade@ukr.net .

У темі листа вкажіть ваше прізвище, предмет, номер групи та № уроку.